

ALEGRET, Òscar / FELIU, Francesc / FERRER, Joan (2019) (cur.): Albert Jané, *Estudis de llengua catalana*. Universitat de Girona: Publicacions de l'Institut de Llengua i Cultura Catalanes, 670 p.

El raspallet i el collarret

Albert Jané ha estat un dels grans divulgadors de la llengua catalana entre els nens i les nenes. És el pare dels barrufets en català. Va ser el corrector, el cap de redacció i, a partir de 1979, el director de *Cavall Fort*. Ha traduït milers de pàgines de còmic.

Jané va adaptar les aventures d'Aquil·les Taló, de Filalici, de Gil Pupil·la, de Jana Passavant, de Jan i Trencapins, del Dog i el Muix, del príncep Lao... Es va empecar el nom de Sergi Grapes (en francès, Gaston Lagaffe), amb tots els seus companys de vinyeta: el Laperu, a qui Grapes destrossa el cotxe; els senyors Duran i Llimona, a qui destrossa el pis; la senyoreta Gertrudis, amb qui Grapes surt un dia i aprofita per fer-li un escubidú als cabells; el Sisquelles, el Banaus, el senyor Desmaretts...

Però Albert Jané és molt més que això. Direu, amb raó, que també va adaptar *L'Odissea* per a nens i nenes. Sí, és cert. I és l'autor d'un *Diccionari de sinònims*. I tant. Però Jané continua sent molt més, fins i tot encara que esmentéssim sencera tota la seva producció bibliogràfica.

Una manera de descobrir-ho és llegir *Estudis de llengua catalana*. Hi descobrireu, en tres articles, la seva etapa de professor de català, els seus primers «aclariments lingüístics», la seva dedicació a la correcció, la seva màxima implicació en el doblatge de pel·lícules al català. Hi ha un quart article, l'únic que no ha escrit ell, sinó Mercè Espuny, en què Jané fa un exercici de memòria sublim. Sobre el paper era una simple entrevista: però Jané hi aboca, improvisant, tota una reflexió exemplificada sobre l'ofici de corrector.

Però sobretot hi llegireu prop d'un centenar d'articles magnífics sobre llengua catalana: de sintaxi (57), de lèxic (26), d'ortografia i puntuació (4), de sociolingüística (4). Albert Jané no ha deixat de ser un lingüista, des de la gramàtica *Signe* que va publicar el 1962. La lectura d'aquests textos revela un grau molt alt de coneixement gramatical, però sobretot (i heus aquí la genialitat) una manera amable de transmetre'l, amb un estil afinadíssim, a vegades irònic, a vegades juganer, sempre precís.

Òscar Alegret diu a la presentació que Jané «desplega l'argumentació amb senzillesa sobre la base de les proves textuals i mira d'evitar afirmacions categòriques i rotundes». Llegiu-vos la presentació, si us plau, perquè val molt la pena. I, després, només us caldrà començar pel principi o seleccionar això o allò segons els vostres interessos, per quedar-vos enganxats amb explicacions sobre els pronoms *en* i *hi*, sobre els castellanismes d'ús, sobre interessants detalls lèxics. Aneu a *raspallet* i *collaret*: aquí, com en tants altres casos, Jané hi furga fins a treure-hi la pàtina. «Del nostre record sempre havíem dit *el raspallet de les dents*». L'article comença així. I en l'altre hi ha un atreviment d'observador lingüístic: «En l'ús sistemàtic de *collar* com a sinònim de *collaret* hi ha també una influència del castellà». I l'explica.

El volum també recull unes poques ressenyes (6) i uns quants homenatges que Jané va dedicar a persones del seu entorn que van sobresortir en el conreu, l'estudi, l'ensenyament i defensa del català (5).

El centenar d'articles aplegats en aquest volum tan ben editat —feina que cal agrair a Òscar Alegret, Francesc Feliu i Joan Ferrer— permet una lectura ordenada i molt ben conduïda. A part dels índexs necessaris, destaco una síntesi de tots els articles.

La combinació de coneixement i cortesia només és a l'abast de les grans figures, i Albert Jané n'és una d'immensa. Premi Pompeu Fabra 2010 a la trajectòria professional, científica i cívica vinculada a la llengua catalana.

David PALOMA
Universitat Autònoma de Barcelona

ALÉN GARABATO, Carmen / BREA, Mercedes (ed.) (2018): *Limba noastră-i o comoară... Estudos de sociolingüística románica en homenaxe a Francisco Fernández Rei*. Santiago de Compostela: Universidade de Santiago de Compostela, Servizo de Publicacións e Intercambio Científico, 336 p.

Co presente libro e co outro traballo similar ofrendado a Manuel González González (*Obreiro da lingua, amigo da xente. Estudos de xeografía lingüística en homenaxe a Manuel González*, edición a cargo de Xosé Afonso Álvarez Pérez e Mercedes Brea), os editores manteñen a tradición que a área de Filoloxía Románica da Universidade de Santiago de Compostela iniciou no ano 1991 co volume de homenaxe ao profesor Constantino García, ao que seguiron os dedicados a Antón Santamarina (2008) e a Mercedes Brea (2016), cando estes mestres acadaran os sesenta e cinco anos de idade, pero sen agardar o momento da xubilación. Neste sentido, no 2018, chegou a vez dos profesores Manuel González González (Beba, Mazaricos, 1951-) e Francisco Fernández Rei (Fefiñáns, Cambados, 1952-), a quen se brindou cadanseu volume de homenaxe; no caso do segundo, cun título iniciado coa axeitada citación: *Limba noastră-i o comoară...* [*‘A nosa lingua é un tesouro...’*], que corresponde ao primeiro verso dun poema do romanés Alexei Mateevici (1888-1917); composición que, en 1994, se converteu no himno da República de Moldavia.

A continuación dunha risoña fotografía (p. 5) que, para todos aqueles que coñezan a Francisco Fernández Rei, amosa o entrañable fuste persoal do homenaxeado, atópanse os pertinentes «Índice» (p. 7-8) mais a «Presentación» (p. 9-12); nesta última, a cargo das editoras do volume, Carmen Alén Garabato e Mercedes Brea, destácase o ámbito da sociolingüística románica como eixe común dos textos recollidos, cuxo contido se describe a grandes riscos.

De seguido, tres textos de homenaxe conforman a primeira parte: un poema, «Maré vermella» (p. 13-14), de vinte e oito versos libres, creado por Xosé Luís Méndez Ferrín; un artigo de Antón Santamarina (Universidade de Santiago de Compostela), «Francisco Fernández Rei, un cambadés fidalgo e soñador»¹ (p. 15-22), que percorre a carreira universitaria e científica do homenaxeado, con especial atención ás inqueanzas investigadoras deste sempre acérrimo defensor de todos e cada un dos patrimonios lingüísticos da Rumania, e ás súas achegas á filoloxía galega e románica; e, finalmente, un minucioso relato íntimo, «Francisco Fernández Rei, unha vida pola dignificación da lingua e de Galicia» (p. 23-73), no que Xosé M.ª Lema Suárez, o seu amigo de infancia, contextualiza o periplo vital deste persoero coa súa importante actividade científica como galeguista e romanista.

Despois das anteriores contribucións, de carácter marcadamente biográfico e/ou persoal, dá comezo a parte propiamente científica do libro, dividida, á súa vez, en tres apartados que reflicten a actividade investigadora do homenaxeado. A primeira sección, «I. Cuestións de sociolingüística xeral e aplicada» (p. 75-137), contén tres artigos. En «Política lingüística nacionaliste» (p. 77-95), Henry Boyer (Uni-

1. O título lembra os dous primeiros versos, *A ti meu Cambados, [/] probe e fidalgo e soñador*, da poesía de Ramón Cabanillas inscrita no monumento que a citada vila mariñeira dedicou a este poeta no paseo da Calzada.